
dr. Czenthe Zoltán

„Hamvainak elhozása végett...”

Petőfi konferenciára készített előadás első megfogalmazása:

Természetesen középiskolai tanulmányaim során – Tornalja, (1.osztály) – székesfehérvári ciszterek (2. osztály), Sárospataki Kollégium (3–5. osztály), Miskolci Ref. Léway Gimnázium (6–8. osztály), azonkívül jó középosztályhoz tartozó rokon környezetben, olvasmányaimban, „Petőfi összes” verseskötetben ismerkedtem meg Petőfi személyével.

Tornalja községben Gömör vármegyében, Csehszlovákiában 1929-ben születtem és az 1938-as visszatérés utáni első szabad „március 15.”-én, az iskolai ünnepeken, mint 4. éves elemista, tanítóm és példaképem: az ortokocsi genus-ból származó nagy magyar, vitéz Simon Gábor felkérésére a gömöri-radnóti származású Pósa Lajos „Én Ujságom” c. gyermek-folyóiratára, mint forrásra támaszkodva én emlékeztem meg és elszavaltam a Talpra Magyart.

Másik gyermekkori kapcsolatam is volt a Petőfi névvel. Régen gyakori volt a kolerajárvány. Miskolci apai dédanyám Ns.diósgyőri Czakó Mária meghalt. Férje, azaz apai dédapám Ns. tiszaujhelyi Újhelyi János miskolci jómódú középbirtokos, mint ez ilyen esetben szokásos volt, elvette felesége hűgát, Czakó Évát. Nem sokkal ezután a járvány dédapámat is elvitte. A két árván maradt Újhelyi gyereket, Miklóst és későbbi nagyanyámat: Erzsébetet szeretettel nevelő „mostoha” részben szükségből, részben ugyancsak a kor szokásai szerint hozzáment egy helybeli, miskolci gazdag borkereskedőhöz, Damacsik bácsihoz – akinek a felesége ugyancsak a kolerajárványban halt meg. Róla tudtuk, hogy Petőfi édesanyjának, Hrúz Máriának a testvére volt. A kor gondolkodásából következik, hogy kizárt volt, hogy egy gazdag szerb borkereskedő vagyonához és rangjához nem méltó szegény lányt vett volna el. Petőfi édesanyja, Hrúz Mária, mint azt „demokratikusan” mondani kellett, nem lehetett tót cselédlány. Ez kizárt. Megemlítem, hogy kb. 1990-ben egy, ebben a témában tartott rádióadásba én is bekapcsolódtam ezzel a történettel, mivel egy Hrúz-leszármazott hölgy előzőleg betelefonált és beszélt a Hrúz családról, fénykép- és iratdokumentumokról, megerősítve az én véleményemet.

Salyabó István közkatona rendezett visszaemlékezési naplója az I.vh.-ból :

Salyabó István édesapja ismereteim szerint előbb Putnokon szolgált kertészként a gróf Serényi uradalomban. Szokás szerinti gazdacseré után Várgedére került a Kubinyi, majd az utód, Szabó földbirtokos családokhoz. Innen vonult

be katonának az ifjú Salyabó István az I.vh.-ban katonai szolgálatra, mégpedig az orosz frontra és lett hadifogoly.

A háború vége felé valahol a Volga- menti hadifogolytáborból megpróbált hazaszökni. A szökés eszközeül kiszemelt tehervonat azonban nem nyugat felé, hanem Szibériába vitte.

Salyabó István folyamatosan vezetett „hadifogoly naplót”, amelyet hazatérte után másolt – azaz tisztázott- le saját kezűleg. Ez a napló másolat ismeretlen volt.

Salyabó István, a Hanva melletti Runya faluban a JRD (azaz TSZ) alkalmazottja volt és öregen ott is halt meg.

Értéktelenné vált „kacatjait” kihordták a szemétdombra.

Az egyébként a Tornaljával szomszédos (Sajó-)Szárnya-i lakos: Válent László, aki a JRD valamilyen vezetője volt, értelmes, kultúr-érdeklődésű ember. Talán onnan, hogy édesanyja az ottani hajdani földbirtokos, közben főispán Hevessy László (felesége Hámos Mariska), kastélyában volt alkalmazott. Válent László a szemétkébe szőtt „hagyatékban” találta meg a kézirat anyagot és magához vette.

Zsámbok Tamás, nagybalogi származású tornaljai rajztanár a CSEMADOK Palóc körének kulturális vezetője volt és az azidótájt nagy érdeklődést kiváltó Petőfi ügygel kapcsolatban dr. Kiszely István antropológus meghívásával előadást szervezett, aki éppen akkor jött meg Barguzinból. Vele együtt mentünk Budapest-ről Zádorfalvai kisenemesi kúriánkba, nálunk szállt meg. Másnap Tornalján tartott előadásán beszámolt a csak napokkal előbb történt Barguzin-i ásatásokról.

Ezen az estén adta át nekem Válent László a Salyabó-kéziratot azzal, hogy próbáljam meg illetékes helyre eljuttatni, közölt némi honorárium ellenében.

Két legjobb barátom egyikének, dr.Rázsó Gyulának, a Hadtörténeti Intézet Főigazgatójának közreműködésével adtam át a kéziratot, mégpedig úgy, hogy egy másolatot készítettek róla számomra. Ez jelenleg is tulajdonomban van. (A vonatkozó részt lásd mellékelve.)

A történethez tartozik, hogy a kézirat megmentésének tényét értékelve, fontosságára való tekintettel a kért honoráriumot duplájára emelték, amit én hiánytalanul átadtam a megtaláló tulajdonosnak. (Ő a korunkban „szokatlan” becsületességen meglepődött és csodálkozását fejezte ki.)

A kéziratban leirtakkal egyértelmű lett, hogy Petőfi igenis kerülhetett Barguzinba. Mert tény, hogy Barguzintól csak néhány kilométerre fekvő Csita városában még 70 év után is létezett egy magyar kolónia, ahol az 1849 után odahurcolt magyar hadifoglyok leszármazottai éltek. Az egyetlen eredeti, Székelyföldről 16 éves korában elhurcolt magyar ekkor már 86 éves volt. A többi fogolytárs, akik ott megnősültek, családot alapítottak már mind meghaltak, de utódaik és az egész kolónia magyarul beszélt.

Petőfi nem halhatott meg a segesvári csatában. Aki ezt valaha is állította, az a kor hadi szokásaival nem lehetett tisztában, avagy tudatos rosszindulatát árulja el.

Miért? Dr.Rázsó Gyula barátom – aki az ellenérdekelttekkel szemben mégiscsak európai hírű történész volt – elmondta, hogy az 1848-as szabadságharc korában általános volt, hogy a harcoló seregnek kb. egyharmada volt vonuló (regulárisnak tekinthető), kétharmada pedig a környékbeli lelkes hazafiakból verbuválódott. Utóbbiból természetesen következett, hogy csata után a holtakat közszemlére tették, elsősorban a hozzátartozóikat kereső környékbeliek miatt 1-2 napra. Senkit előbb el nem temettek. Petőfi Sándort, a nemzet költőjét újságokból, könyvekből, esetleg személyesen mindenki ismerte. Ma már kizárt dolog, primitív és rosszindulatú állítás a „tömegsír” emlegetése. Ezen a tényen a Petőfi-vers idézet nem változtat.

Mint jelenlévő hallottam dr.Kiszely István beszámolóját arról, hogy bécsi levéltárban megtalálta Ferenc József császár megbízásából az Erdélybe kiküldött Heidte ezredes záró beszámolóját a Petőfi ügyről. Ez önmaga árulja el, hogy a „tömegsír” verzió megegyezés alapján készült kitalálmány. Csak a megszerkesztett szöveget volt hajlandó Heidte ezredes esküvel tanúsítani és aláírni, amelynek a lényege az volt, hogy a tömegsírtól kb. 20 m-re állt, amikor Petőfi tetemét a tömegsírba dobták. A szöveg tartalmazza, hogy látta a sujtásos, szürkeruhás alakot, amint a tömegsírba vetették. Ezzel szemben történelmi tényként ismert, hogy Petőfi ekkor nem ezt a ruháját viselte. Igaz az a mondas, hogy könnyebb a hazug embert rajtakapni, mint a sánta kutyát utolérni.

Petőfit az oroszok, mint a sokak egyikét magukkal vitték. Irodalmilag feltehetően nem magasan képzett őrzőikről nem tételezhetjük fel, hogy Petőfi személyével kapcsolatban érdeklődést mutattak volna. Szibéria keleti végpontjain abban a korban nem létezett postahálózat, hogy magáról hírt adott volna. Az „e-mail” pedig ismeretlen volt – hál’Istennek.

Elemista koromból, kb. 1936-ból emlékszem a Prágai Magyar Hírlap vasárnapi képes mellékletének egyik számára, amelyben közöltek egy Szibériából előkerült Petőfi verset ábrázoló képet.

Budapest,

Zádorfalva

Tornalja, 2016. március 31.

Sárospatakon 1942-ben Németh Lászlóval, majd 1943-ban Szabó Dezsővel történt személyes találkozás hatására, mint „volt szépreményű leendő író-politikus”..., majd 1950-től matematika és statika oktató a műegyetemen építészmérnök, acélszerkezetes szakmérnök, több bevezetett találmány birtokosa, Gömör Vármegye: kultúrtörténeti, népi építészeti, néprajzi, családtörténeti, településtörténeti, a megye őstörténeti kutatója és ismerője, a hozzátartozó Kárpát medencei és

tágabb vonatkozásokkal Gömöri gyűjtemények, eredeti szöveg- és énekfelvételek, kéziratok, kb.10 ezer színes dia és sokszáz portréfelvétel. Gömöről mintegy 300 színes vetítettképes előadás és kiállítás itthon és külföldön.